

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Харланчук Катерина Володимирівна

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО
МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-науковою програмою
Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)

Умань – 2022

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: доктор педагогічних наук, доцент Гагарін Микола Іванович

РЕЦЕНЗЕНТ: кандидат педагогічних наук, доцент Терешко Інна Григорівна

Захист відбудеться 18 травня 2022 року о 9.00 год. на засіданні ЕК кафедри педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі педагогіки та освітнього менеджменту, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 316.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

1.1. Сутність та структура міжособистісної взаємодії у наукових дослідженнях

1.2. Особливості формування готовності майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії

РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

2.1. Стан процесу формування готовності майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії

2.2. Обґрунтування та перевірка ефективних шляхів удосконалення процесу формування готовності майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Процеси глобалізації та євроінтеграції України, демократичні перетворення у соціально-політичному й економічному житті країни детермінують масштабні перетворення в сучасному культурно-освітньому просторі. Сучасна педагогічна освіта поступово переорієнтовується з когнітивно-орієнтованої моделі підготовки фахівців на особистісно-орієнтовану, побудовану на засадах міжособистісної взаємодії, співпраці, партнерства всіх учасників освітнього процесу. На цьому наголошено в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законах України: «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), у яких передбачено її докорінну перебудову з урахуванням сучасних тенденцій соціокультурного розвитку суспільства через отримання ЗВО автономності, забезпечення гнучкості та динамічності освітнього процесу, спрямованого на формування компетентного фахівця.

В останні роки тему міжособистісної взаємодії студентської молоді та її вдосконалення висвітлено у значній кількості наукових праць (В. Васютинський, А. Гірняк, Є. Дехтяр, В. Коноваленко, В. Коваль, Ю. Костюшко, І. Михайлюк, В. Молоченко, К. Петрик та ін.).

У своєму доробку вітчизняні учені-педагоги надають значної уваги питанням змістового наповнення та визначення шляхів формування міжособистісної взаємодії у середовищі студентської молоді (І. Булах, О. Ліннік та ін.), розкриття засад педагогіки партнерства (І. Білецька, О. Коберник та ін.), міжнаціонального спілкування (К. Петрик), а також проблемам сформованості у свідомості й професійній діяльності педагогів етнокультурної (Т. Пушкар) та полікультурної (С. Кірсанова) компетентностей.

Привертають увагу напрацювання українських учених, які розкривають деякі аспекти проблеми, а саме: формування культури взаємин (Ю. Завалевський, Г. Татаринцева та ін.); взаємозв'язок між культурою та мораллю у виховному процесі (Г. Васянович); вплив особистісно-комунікативної компетентності на взаємини; інтерактивний процес, як

цілеспрямована взаємодія та взаємовплив учасників освітнього процесу (В. Коноваленко); взаємозв'язок у стосунках викладачів та студентів в освітньому процесі (Л. Велитченко); оптимізація міжособистісних взаємин (М. Люшин).

Аналіз наукових, науково-методичних, психолого-педагогічних і методичних джерел засвідчив, що проблема формування готовності студентської молоді до міжособистісної взаємодії потребує подальшого дослідження. Актуальність означеної проблеми посилюється потребою суб'єктів освітнього процесу в міжособистісній взаємодії, необхідністю якісного теоретико-методологічного супроводу даного процесу в закладах вищої освіти; потребою світового й вітчизняного ринків праці та роботодавців у компетентних фахівцях, які здатні до успішної взаємодії та співпраці.

Отже, недостатня наукова обґрунтованість окресленої проблеми на теоретичному і практичному рівнях та її важливість для особистісного самовдосконалення сучасної молоді зумовили вибір теми дослідження: **«Формування готовності майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії».**

Мета дослідження – здійснити аналіз стану досліджуваної проблеми та теоретично обґрунтувати і перевірити ефективні шляхи удосконалення процесу формування готовності майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії.

Завдання роботи.

1. Проаналізувати нормативно-правову базу, психолого-педагогічну літературу щодо проблеми формування готовності майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії.

2. Здійснити аналіз та схарактеризувати основні складники готовності майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії.

3. З'ясувати сучасний стан процесу формування готовності майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії.

4. Теоретично обґрунтувати та перевірити ефективні шляхи удосконалення процесу формування готовності майбутніх педагогів до

міжособистісної взаємодії.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії.

Предмет дослідження – шляхи удосконалення процесу формування готовності майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії.

Методи дослідження. Використано методи теоретичного пошуку (теоретичний аналіз наукових джерел та нормативної документації, порівняння, класифікація, систематизація теоретичних даних); емпіричні методи: спостереження, анкетування, опитування; експеримент.

Експериментальна база дослідження: Дослідження проводилося на базі факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що проаналізовано сутність та особливості міжособистісної взаємодії студентів: завдання, зміст, основні форми та методи її здійснення; досліджено стан процесу формування готовності до міжособистісної взаємодії.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що обґрунтовано та перевірено ефективні шляхи удосконалення процесу формування готовності майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії. Матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані керівниками закладів освіти, студентами та викладачами педагогічних закладів вищої освіти, в системі післядипломної освіти педагогічних кадрів в аспекті вдосконалення підготовки педагогів.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідались автором та обговорювались на V Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти» (21–22 травня 2021 р., м. Умань); на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Структура роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (87 найменувань), додатків. Загальний

обсяг роботи становить 94 сторінки, основного тексту 82 сторінки.

ВИСНОВКИ

Виконане дослідження дає підстави зробити наступні висновки:

1. Проаналізувавши філософську, психолого-педагогічну літературу джерела щодо проблеми дослідження, встановлено, що готовність майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії, як цілісне стійке особистісне утворення, є комплексом взаємопов'язаних компонентів (мотивації до здійснення міжособистісної взаємодії, відповідних знань, умінь і навичок її здійснення) та представляє результат і показник якості професійної підготовки майбутніх фахівців до міжособистісної взаємодії.

Міжособистісна взаємодія – це процес безпосередньої й опосередкованої взаємодії об'єктів чи суб'єктів, що створює їх взаємну обумовленість і зв'язок. У міжособистісній взаємодії втілюється ставлення людини до іншої як суб'єкта, який має власний світ. Ці відносини ґрунтуються на основі спілкування людей і відбуваються у процесі спільної діяльності.

2. Схарактеризовано різноманітні підходи до структурування готовності майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії з суб'єктами освітнього процесу. На підставі аналізу наукової літератури та педагогічного досвіду діяльності ЗВО проаналізовано складники означеної готовності, а саме: мотиваційно-ціннісний, змістовий, операційно-діяльнісний, рефлексивний.

Така структура дає можливість цілісно представити готовність до міжособистісної взаємодії з урахуванням специфіки майбутньої педагогічної професії

3. Відповідно до проблеми дослідження, з'ясовано стан процесу формування готовності до міжособистісної взаємодії майбутніх педагогів Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини в сучасних умовах.

У дослідженні визначено декілька рівнів сформованості означеної

готовності – низький, середній, достатній і високий, описано їх зміст і сутність.

В процесі спостереження за освітньою діяльністю, бесід з респондентами, використання опитувальників, анкетування (анкета «Підготовка до міжособистісної взаємодії») встановлено, що необхідно ефективніше здійснювати підготовку майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії.

Результати експерименту свідчать, що: 56,8 % респондентів вважають, що процес підготовки майбутніх педагогів до міжособистісної взаємодії потребує покращення, є доречним та необхідним; 17,3 % – вважають вдосконалення даного процесу необов'язковим; 12,3 % – вважають, що міжособистісна взаємодія не впливає на ефективність педагогічної діяльності; 3,6 % – не змогли відповісти.

4. У дослідженні виокремлено шляхи удосконалення процесу формування готовності до міжособистісної взаємодії: активізація взаємодії між учасниками освітнього процесу засобами діалогічної взаємодії; розробка та використання вправ, спрямованих на формування готовності до міжособистісної взаємодії.

З учасниками експерименту проведено низку вправ, спрямованих на формування готовності до міжособистісної взаємодії засобами комунікативних технологій. Респондентам було запропоновано наступні вправи: *«Я-заяви»*, *«Відчуй іншого»*, *«Поведінка в конфлікті та його розв'язання»*, *«Подарунок»*, *«Відлуння»*, *«Чи потрібна мені емпатія?»*, *«Комплімент»* та ін.

Так як оцінка ефективності базується на факті підвищення рівня готовності до міжособистісної взаємодії можна зробити висновок про ефективність запропонованих та перевірених шляхів.